

Opadgående konvergens inden for arbejdsvilkårene i EU

Indledning

Denne rapport fremlægger ny empirisk dokumentation for, at der har været en opadgående konvergens inden for arbejdsvilkårene i EU igennem de sidste 20 år. Med andre ord undersøger den, om arbejdsvilkårene i EU's medlemsstater ligner hinanden mere nu end for ikke så længe siden, og om vilkårene er blevet forbedret. Fokus for konvergensanalysen er de 7 kvalitetsindikatorer eller aspekter vedrørende arbejdsvilkår, som er fastsat inden for Eurofounds ramme for jobkvalitet: fysisk miljø, arbejdsintensitet, arbejdstidskvalitet, socialt miljø, færdigheder og selvstændig beslutningstagning samt karriereudvikling og indtjenning.

Andre dele af rapporten ser også nærmere på, om der er en opadgående konvergens, når det gælder kønsforskellene inden for disse aspekter, og afdækker mulige samfundsmæssige og institutionelle drivkræfter bag opadgående konvergens. Udeover den kvantitative analyse indeholder rapporten også en analyse, der på baggrund af interviews med eksperter, ser på om to af EU's politikinstrumenter vil kunne afhjælpe forskellene i arbejdsvilkårene mellem medlemsstaterne og fremme opadgående konvergens.

Politiksammenhæng

Flere af EU's traktater indeholder et ønske om at fremme en generel opadgående konvergens i medlemsstaterne. Begrebet "konvergens" blev dog i starten udelukkende anvendt i relation til konvergensen mellem monetære og finanspolitiske indikatorer. På det seneste er man nået til den erkendelse, at økonomisk konvergens bør følges op af social konvergens. Beslutningstagerne har derfor valgt at sætte større fokus på at fjerne de sociale forskelle i Unionen.

I 2017 blev den europæiske søjle for sociale rettigheder proklameret med 20 hovedprincipper og rettigheder for bedre beskæftigelse og sociale resultater for EU's borgere. En vigtig del af opfyldelsen af disse ambitioner er at støtte opadgående konvergens i retning af bedre leve- og

arbejdsvilkår i Europa. Samtidig kan der være fare for, at globaliseringen, den digitale revolution og andre brede sociale, politiske og demografiske forandringer vil føre til forskelle i stedet for konvergens.

På grundlag af den dokumentation for opadgående konvergens inden for arbejdsvilkårene, der fremgår af denne undersøgelse, kan Eurofound foreslå en målrettet indsats for at forbedre arbejdskvaliteten ved at vælge hensigtsmæssige politiktiltag.

Hovedkonklusioner

- Undersøgelsen viste konvergens inden for de syv aspekter af arbejdsvilkårene, idet de medlemsstater, der klarer sig dårligt, er ved at indhente de medlemsstater, der klarer sig bedre. Inden for seks aspekter var der opadgående konvergens, hvilket betyder, at der var sket forbedringer af disse aspekter for EU som helhed. Der kunne dog ikke konstateres forbedringer i alle lande inden for de enkelte aspekter.
- Inden for det 7. aspekt, fremtidsmuligheder (der omfatter jobsikkerhed og karriereudvikling), var der konvergens, men den var nedadgående, hvilket betyder, at medlemsstaterne nærmer sig hinanden, men at der er sket en forringelse på dette område.
- Inden for 5 aspekter blev der fundet dokumentation for opadgående konvergens med hensyn til forskelle mellem kvinders og mænds arbejdsvilkår, hvilket betyder, at kvinders og mænds arbejdsvilkår svarer mere til hinanden. Dette gjaldt dog ikke fysisk miljø og fremtidsmuligheder, hvor konvergensen var nedadgående. Dette betyder, at de kønsbetingede forskelle bliver større. Kvinder oplever bedre vilkår end mænd hvad angår det fysiske miljø, men hvad angår fremtidsmuligheder er forskellen mellem kvinder og mænd dog lille.
- Der blev set nærmere på flere potentielle drivkræfter bag konvergens med hensyn til arbejdsvilkår, f.eks. velfærdsopolitik, strukturændringer og indvandring. De blev dog anset for kun i begrænset omfang at kunne forklare fænomenet. Dette skyldes sandsynligvis, at

konvergens ikke er et fænomen, der vedrører et enkelt land, men er forbundet med fælles forandringer i analyseenhederne (medlemsstaterne). Med visse forbehold tyder resultaterne dog på, at globaliseringen og arbejdsmarksinstitusjonerne har en rolle at spille med hensyn til at fremme konvergens inden for arbejdsvilkår.

- To af EU's politikinitiativer blev undersøgt med hensyn til deres mulighed for at kunne fremme en opadgående konvergens inden for arbejdsvilkårene i EU: direktivet om gennemsigtige og forudsigelige arbejdsvilkår og strategien for et digitalt indre marked. Ekspert, der blev interviewet om disse initiativer, gav udtryk for en vis optimisme med hensyn til politiktiltag på EU-niveau, som har fokus på at forbedre jobkvaliteten. For at modvirke dårlig praksis med hensyn til arbejdsvilkår vil det dog kræve tilstrækkelige og målrettede EU-midler samt effektiv håndhævelse. EU spiller en vigtig rolle med hensyn til at fremme bevidstgørelse og sætte dagsordenen, men ansvaret for gennemførelse og håndhævelse ligger i vid udstrækning hos de enkelte medlemsstater.

Politikanbefalinger

- Arbejdsmarksinstitusjonerne på forskellige forvaltningsniveauer bidrager til opadgående konvergens. Ansvaret for at gennemføre EU's politikker ligger imidlertid hos medlemsstaterne, og deres nationale arbejdsmarksinstitusjoner er forskellige. For at finde konkrete løsninger, som sikrer god praksis på organisatorisk plan, bør Europa-Kommissionen foretage en gennemgang af medlemsstaternes nationale politikker og støtteforanstaltninger, da de indgår i EU's politikvisioner for de forskellige aspekter af arbejdsvilkårene.
- Det er fortsat vigtigt at fokusere på ligestilling, når det gælder kvinders og mænds arbejdsvilkår. Generelt bliver de kønsbetingede forskelle med hensyn til arbejdsvilkårene i EU mindre, og der er tale om konvergens, selvom det ikke gælder alle medlemsstater. En målrettet indsats i de lande, der klarer sig dårligt, vil bidrage til at mindske de kønsbestemte forskelle og forbedre de overordnede resultater i EU.
- De manglende fremskridt med hensyn til den digitale dimension giver anledning til bekymring. Dette område omfatter karrieremuligheder, jobsikkerhed og beskæftigelsesstatus, som alle kom under pres under den økonomiske krise. Problemerne på dette område forværres af atypiske ansættelsesformer. Det er nødvendigt yderligere at undersøge, hvordan disse påvirker arbejdstagernes fremtidsudsigter, og at træffe foranstaltninger, hvis arbejdstagene skal kunne mærke fordelene ved økonomisk vækst.

- En formel anerkendelse af de færdigheder, som arbejdstagene har erhvervet, vil forbedre deres jobmuligheder. Ofte får arbejdstagene ingen dokumentation for de færdigheder, de har opnået på jobbet. Det sker især, hvis arbejdstagene har flere og ofte kun midlertidige arbejdsgivere. De ekspert, der blev interviewet i forbindelse med denne undersøgelse, understregede behovet for en egentlig anerkendelse af de færdigheder, der er erhvervet på arbejdsplassen. En af de foreslæde løsninger var, at alle arbejdstagere skal have et kvalifikationspas.
- Politikken på det digitale marked skal undgå at forværre den digitale kløft mellem højt kvalificerede og mindre kvalificerede arbejdstagere og mellem de medlemsstater, der er næst langt på det digitale område, og de medlemsstater, der er næst knap så langt. EU's investeringer bør målrettes mod de områder, hvor der er størst behov herfor, såsom de lande og regioner, der klarer sig dårligt, og sårbarer eller udstdøde arbejdstagere.
- Medlemsstaterne skal være i stand til at overvåge og håndhæve gennemførelsen af de tiltag, der træffes vedrørende arbejdsvilkår. Hvis medlemsstaterne ikke har ressourcerne hertil, kan det måske løses ved at udvide ansvarsområdet for Den Europæiske Arbejdsmarkedmyndighed.
- Arbejdsmarkedets parter kan bidrage til at støtte en opadgående konvergens med hensyn til arbejdsvilkår ved at sikre en bedre gennemførelse og anvendelse af tiltag på EU-, medlemsstats-, sektor- og organisationsniveau. Politikanalysen viser, at de berørte i høj grad foretrækker en sådan tilgang. Da der er opbakning hertil, og den synes at være effektiv, bør Kommissionen inddrage arbejdsmarkedets parter i dens bestræbelser på at fremme en opadgående konvergens.
- Der er behov for at gøre virksomhedslederne mere bevidste om de fordele, der er ved at forbedre arbejdsvilkårene. Stadig mere forskning knytter arbejdsvilkår til vigtige spørgsmål for virksomheder, som f.eks. produktivitet, innovation, ansættelse og fastholdelse af ansatte og jobtilfredshed. Undersøgelsen viste dog kun lidt dokumentation for, at denne forskning indgår i uddannelsen af virksomhedsledere. Europa-Kommissionen vil måske tage initiativ til en gennemgang af undervisningen i den henseende på de førende handelshøjskoler i EU.

Yderligere information

Rapporten *Upward convergence in working conditions* er tilgængelig på <http://eurofound.link/ef19049>

Forskningsleder: Massimiliano Mascherini

information@eurofound.europa.eu